

Nro 2.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

*Költ Bétsben Januariusnak 6 - dik napján 1795.
esztendőben.*

Német Birodalom.

Két részre hajlót e' világ ezen 1795 ik esztendőnek folyásáról való vélekedésben. És a' ki mint gondolkozk, a' kinek mitsodas mulattya vagyon, ahoz szabja kívánságát is. A' Britanniai politikusok, pénzvaltok, kereskedők, assicuransok, capitalisták, usorások még előre kalkulálták számveő aszalaikon, hány száz, hány ezer, vagy hány millió font sterlinget nyerhetnek esztendőnként, hogyha Amerikának Frantziákhöz tartozott gazdag szigeteinek birtokában mind végig meg maradhatnak. De mivel azoknak meg

B

tartások, a' hadakozásnak folytatása, és a' Britus fegyvernek szerepsége nélkül lehetetlen, ők még most is szüntelen ezt kiáltják: *Feszítsd meg! feszítsd meg a' Frantzia patriotákat!* A' Belgák most e', majd ama részre hajlanak, és a' mint forog szerepséjeknek kereke, akként változik kívánságoknak minémüsége is. Ők is szeretnének *par compagnie Martinique, St. Domingo, Guadeloupe, St. Eustachius*, és több Frantzia Amériikai szigetekben az Anglusokkal együtt sétalgatni, 's tonnástól küldeni a' vert aranyat Hollándaiba; de mivel a' jelenvaló körülményekből előre el láttyák, hogy azt a' Belgiomi respublikának romlása nélkül el nem érhetik, önnön magok is hajlandók, 's az Anglusokat is hajlandókká akarják tenni a' Frantziákkal való békességre. — A' Spanyolok, ha csak emlékeznek is a' múlt esztendei szerepsétlen campaniájokról, és *Navarrának, Katalóniának, 's Biskajának* kétséges ki menetelű körülményeiről szomorkodnak. A' Sardusok és *Pedemontánusok* ohajtyik a' békességet. A' Répusnak jobb és bal partyán lakó Németek, a' kik leg inkább érzik a' hadakozásnak terhét, inkább akarnák *Pichegru* és *Jourdan* Frantzia vezéreket az újság levelekből, mint személlyesen esmérni. — Elleoben a' *Helvétusok* nem egy s' két, hanem 20 vagy több esztendőig kézek vólnának a' Frantzia ármádiának tábori eleséggel pénzért kedveskedni.

Az *Erlangi* újság író, szemei előtt forgatván az előtte élt harmadik collegájának réldaját, ki nek a' poscriptájára a' hét esztendei háborúban, sokszori igaz mondasáért, 50 sorból álló attestatumot íratott egy jó forma kaplár által *II. Fridrik* Prussiai király, nemcsak kívánnya, nem csak lehetségek, és már munkában lévönek nirdeti a' békességet, hanem fel is jegyzi azokat a' tikkelyeket, a' melyeket a' Párisi közjóra ügyelő commissió ki készített és által adott a' Baseli congressusra küldött Frantzia követnek. — Ezen szereztetendő békeségnek punctumai között leg nevezetesebbeknek lenni mondatnak a' következők: 1) Esmérje

meg a' Német Birodalom a' Frantzia respubliká-
nak valóságát, és másoktól való nem függését.
2. Hogyha ezt miveléndi, tehát a' Frantziák ál-
tal el foglaltatott Német tartományoknak birto-
kaiban meg fognak azoknak urai tovább is ha-
gyattatni, úgy mindazáltal, hogy ők a' Frantzia
republikának hódollyanak, és esküdjenek meg
hivségére. — 3. A' Német Birodalomnak Frantzia
republikával natáros kerületei, ugymint, a' fel-
ső és alsó Rénusi, a' Westfáliai, Svéviai, és
Frankóniai kerületek válasszassanak el a' Német
Birodalomtól, 's legyenek egy különös, és mástól
senkitől nem függő respublikává, mellynek valoa-
ságát nemcsak meg fogja a' Frantzia respublika
esmérni, hanem annak allandóságáért is mindenkor
kélz lelzen felelni. — 4. Valamint ezen újonnan
fel állítatandó respublikának, úgy a' Német Biro-
dalomnak is örökös békességet, és állandó cse-
dességet igir a' Frantzia respublika. — *Ezeket
úgy irom a' mint vettem, és sem semmit el nem
vettem belőlök, sem hozzájok semmit nem tettem.*

Miként gondolkozzanak némelly Német Bi-
rodalombeli fejedelmek a' hadakozásnak folyta-
tásáról és békességről, nyilván ki tettzik a' Pala-
tinatusi Válasszó Fejedelemnek azon maga meg-
határozásából, mellyet a' múlt hónapnak 5 ikén
a' Regenspurgi közösleges gyűlésben, maga biz-
tosa által ki jelentetett. Ennek nevezetesebb cik-
kelyei ezek: 1) Egyedül a' békesseg által mene-
kedhetik ki a' Német Birodalom a' jelenvaló ve-
szedelemből; következésképen ezen kérdésre: *bé-
kességet kelletik e' tsinálni avagy nem?* affirmative,
az az, álatásképen kelletik a' Német-Birodalom-
nak felelni. — 2) Mivel a' Frantzia nemzet is el-
fáradt a' pulztító hadakozásnak súlyos terhe alatt,
könnyen réa fog állani az el foglaltatott Német-
Birodalombeli tartományoknak vissza adására, és
a' revolutió által, Lotharingiai és Alsátziai örök-
ségeikre nézve meg károsítatott fejedelmeknek
okozott kárnak ki pótolására, tsak hogy esmér-
tesseu meg a' Frantzia respublikának valósága,

szabadtsága, és mástól való nem függése. 3) Egy *Imperii Placitum* által kérettesen meg ő Császári Felsége, hogy a' Fels. Prussziai királlyal, mint szövetségesével égyetemben méltoztassanak, a' naponként mind inkább inkább öregbedő pusztításnak végét szakasztani, és azon végre, minél előbb lehet, fegyver szünést tsinálni, és mind addig, míg a' békesség tökéletesen helyre álland, a' Német Birodalomnak védelmezésére, hadi seregeit táborba hagyni (a). — 4) Ezen fegyver szünésnek ideje alatt kellene annakutánna, a' *Westfáliai békességnek*, és az *Imperialis Wahlcapitulationnak* út mutatása szérent értekezni, és tanátskozni a' szereztetendő békességnek módjáról (b). — 5) A' békességnek szereztetése vé-

(a) *Imperii Placitum*nak, nemetül *Reichsgutachtenek* neveztetik, a' Német-Birodalombeli három *Collegium*nak, u. m. a' *Clerus*nak, a' *hertzegeknek*, és *imperialis városok*nak a' Császárnak fel teteleire, a' *Regenspurgi közönséges gyűlésben* adott feleleteik és magok meg határozása, melly minekutánna ratifikáltatik, az az jóvá hagyattatik a' Császár által, *Ordinum Imperii decretum*nak, az az, a' *N. Birodalombeli Rendek végzése*nek neveztetik.

(b) *Imperialis capitulatio*, világosabban, *lex de Imperatoris futuri potestate lata*, egy olly *fundamentomos törvénye* a' Német Birodalomnak, a' mellyet a' *Választó fejedelmek* a' Birodalomnak képeben ki készítnek, és a' mellyre köteles az újonnan választatott Római király meg esküdni, és hittel kötelezni magát arra, hogy ő, egész uralkodása alatt, azon *capitulatió*nak *szikelyeihez* fogja magát és tselekedeteit szabni. Ezen *capitulatió*nak *fundamentomos szikkelyei* pedig ezek: 1) hogy

get, úgy gondolkozik ő választó hertzege, hogy ezen kérdésre nevezve: α) *Kivel kelletik békességet tsinálni?* semmi nehézsége nem lehet ő Császári Felségének. Mint a' Német Birodalom kormánjának törvényes részese meg fogja maga biztosainak engedni, hogy ezek azokkal traktalhassanak a' hadakozásról és békességről, a' kiket a' Frantzia fő kormány szék ezen vegre fog ki rendelni és küldeni. — β) Azon akadályoknak, a' mellyek a' békességnek helyére nézve támadhatnának, el távoztatására, leg jobb leszzen Helvetziának egyik valamellyik kantonját választani. — γ) Ezen szereztetendő békességnek tárgyai pedig következők lehetnek:

- a) Esmértessen meg a' Frantzia respublikának valósága.
- b) Hogy a' Német Birodalom előbbi, valóságában való meg maradásáról, nem és határjaniak messzebb való ki terjesztéséről szorgalmatoskodik, és így soha sem fogja a' Frantzia respublikának belső dolgaiba magát beavatni.
- c) Adja vissza a' Frantzia respublika a' Német-Birodalomnak el foglaltatott tartományait.
- d) Tegye vissza azon állapotba, mellyben vólt a' hadakozás előtt.
- e) Esmérje meg a' Westfáliai békességet a' Német-Birodalom fundamentomos törvényenek lenni.

mind törvény által bé vétetett vallást, mind a' Német birodalmat tellyes tehetsége szerént fogja védelmezni. 2) Az Imperiumnak constitutióját fen tartya, 's által nem hágja. 3) A' N. Birodalombeli Rendeket ősi jussaikkban meg tartya s. a' t.

- f) Botsátkozzon, a' több, mind újabb, mind ré-
gibb nehézségekre nézve, baratságos alkuba.
- g) Illendő módon pótollya ki a' sok Birodalom-
beli statusoknak és jobbágyoknak okozta-
tott kárt, és a' tőlök ki farsartatott hadi
adót.

A' Moguntziai V. Fejedelmnek békességet
tártyazó feltételét tsak nem minden N. Biroda-
lombeli statusok helybe hagyták, és a' békességre
voxoltak. — Ellenben a' Hannóverai Választó
Fejedelem, a' ki most az Angliai király, erre azt
felelte, hogy még most -még tsak szót sem
lehetne a' békességről tenni, és hogy az illyeten
békességes propositionnak tételére nem a' Mogun-
tziai Val. Fejedelmnek, hanem a' Császárnak
legyen jussa, melly kifogásra azt mondotta a'
Moguntziai követ, hogy ő a' jövő gyűlésben
meg fogna felelni.

Hadi Történetek.

Azt írja leg közelebb *Albert* Saxóniai her-
tzeg *Hajdelbergi* fő quáriélyából, a' Fels. udvari
hadi Kantzellariának, hogy a' *Moguntziat* ostrom-
lani akaró Frantziák, egy olly fo di erősséget kez-
dettek *Bretzenhejm* előtt tsinálni, a' mellyet hogyha
tökéletessegre vihettek volna, bizonyossan artal-
mára lehettek volna Moguntziának. — Arra való
nezve szükségesnek lenni ítélte a' nevezett város-
nak mostani kormányozója, *Neu Cs. K. Generál*
Majór, azon erősségnek széllyel rontatására egyné-
hány száz gyalóg és lovas katonát, és 200 mun-
kást ki küldeni *Báró Aufszez* és *Gróf Aikaini* Ge-
nerálok vezérlése alatt. Környülállásossan le-
írja *Albert* herczeg ezen hadi történetet; de mi-
vel kevessen találatnak *Erd. Olvasóim* közül,
a' kik Moguntziának környékét válojában esmér-
nék, és a' kik a' hadi fortificatióban jártasok vol-
nának: szükségtelennek lenni tartom azokat az
készületeket és rendeléseket szórúl szóra elő be-

szélleni, a' mellyek ezen történetet meg előzik vala. Elég legyen egy két szóval meg mondani, hogy *Neu* Generál Majór itten is szerentséssen véghez vitte szándékát, lerontatta az ellenség földi erősségét, ki üzette *Bretzenhájmból* őket; következésképpen bátor meg nem akadályoztathatja is őket egézzlen ostromló foglatosságaikban, de még is nagyon késlelteti munkájokat. — Az ezen történetben jelen volt Cs. K. hadi tisztek közül mások felett meg különböztették magokat *Gómetz Obester*, *Krauz* Ingenieur kapitány, *Bubna* és *Lázár* fő hadnagyok a' *Pelegri*ni regementéből. Részünkről egy ember holt meg, 2 kapott sebet, és kettő tévelyedett el. A' *Frantziák* közül, mind *Bretzenhájmban*, mind az el foglatott sántzban sokan meg ölettettek, 3 ember pedig el foglatott.

Dec. 22-ikén bőszzút akartak állani a' *Frantziák* az az előtt való napon rajtok esett szerentsétlenségért, hirtelen a' *Rénuson* lévő kö hid mellett lévő földi várunkra rohantak, ki is nyomták onnan katonáinkat; hanem a' szomszéd erősségekben lévő ágyúk futásra indították ökemeiket, holott 40 holt, és sebbe esett embert hagytanak a' tsata piacon. — Azomban, a' mint egygy *Német Birodalombéli* közönséges levél beszéli, még is lehet tőlök tartani, kiváltkeppen már most, a' midön a' *Manhejmi* erősségeket is el vették, és a' *Rénuson* úszkáló jég darabok is akadályára lehetnek a' *Prussiai* armádiának a' vizen való általmenetelben, hogy ha a' szükség segítségeket kívánandja.

Frigyes *Belgyiom.*

Pichegrü *Frantzia* fő vezér *Bréda* alá érkezven, anyira környül vétette azt seregeivel, hogy senki se oda bé, sem onnan ki nem jöhet. — Ugy hallatik, hogy minden *Geldriai* városok védelmező állapotba fognak tétetni. — — A' miől-

ta szerentsétlenek voltak a' Frantziák a' *Waal* vizen való által menetelben, azo tatól fogva semmi próbát nem tettek, hask már most, a' minden a' kemény tél is kedvezni láttatik fel tételeknek, ismé ujjabb próbát nem tesznek. Azomban szüntelen epük a' batteriákat *St. Andre* erősséggel álla ellenben, a' mint az által szökött katonák beszélik, öly fel tétellel, hogy azokról másár agyúkkal lövöldözhessek azt, és hogyha vagy özve rontásaban, vagy el vételeben szerentséssek lehetnének, által meynyenek a nevezett vizen. — *Hagából* iratik, hogy az Amerikai szabad sta úsoknak olyan mulató kövejek, mind a' Hollandiai karoknak elő ü öjével, mind a' külső ministerekek hozzás konferentziát tartott, mi lett légven együtt beszélgetéseknek a' tárgya, bizonytalan. — Egy Hollandiai levél azt beszéli, hogy a' Frantzia es Hollandiai respublikák fegyver szünet tsináltak egymág közü, és azt ki is hirdették. Továbbá, azt is erőssitik, hogy a' Hollandiai respublika két ambassadeurt, az az, első rangú köveeket küldött volna Párisba. De mivel ezen változásról semmit sem emiéznek sem a' Hágai, sem más hiteles levelek; ennek felette a' Frantzia és Hollandiai seregek közü való ellenségeskedés még most is tart, hitelt nem adhatunk azon fegyver szüést hirdető magános levélnek. Egygy későbbi Hollandiai levélből azt olvassúk, hogy a' kemény télnek nagyon örvendnek a' Frantziák, és azzal ditsekednek, hogy a' mit a' Hollándiai nevezetesebb városoknak és erősségekn k környékeire ki botsáttatott árvizek miatt a' múlt nyáron és öszszel végbe nem vihettek, már most könnyű szerrel elérhetik. Hallatik, hogy igen sok deszkát készitenek, és gyűjtenek özve, a' mellyeket agyúiknak veszedelem nélkül lejendő tovább vitelekre, a' jégre fognak rakni. E mellett olyatén patkókat tsináltatott *Pichegrü* Generál a' Frantzia gyalogság számára, mellyekkel a' leg sikamlóbb jégen is bátran, és minden tántorodás nélkül állhatnak és mehetnek.

Nagy Britannia.

A' *Yorki* hertzeg *Dec.* 9. ikén érkezett, 20 napig tartott tengeri utazása után *Londonba*, hól rövides ebéd évén, egyenessen *Windsorba* ment az édes atyanak a' királynak, és a' királyi familianak tisz eletére. A' következett napon ismét vissza tért *Londonba*, és hosszú konferentziát tartott a' kabinet ministerekkel, és enynéhány fő rangú hadi tisztekkal. A' *Londoni* levelek még most is azt erőssítik, hogy *Nagy Britannia* a' jövő nyáron is folytatni fogja a' *Frantziák* ellen a' hadakozást, és hogy hadi seregeinek öregbítésére 2000 *Brúnsvigiai* katonát fog zásódba felvenni. — Minap azt beszéllették a' *Londoni* tudósítások, hogy a' *Yerzeyi* és *Guerseyi* szigetekben lévő *Angus* truppok a' *Frantzia* Országba való ki szállásra voltanak rendeltetve; de úgy láttzik, hogy vagy igaz nem vólt ez a' hír, vagy azon fel tételéről le tett már a' ministerium, másként ott maradt volna a' *Dec.* 6. ik napján a' *Plymou* ny kikötő helybe ment három gyalog regiment. — *Faget* úr, a' *Hollandiai* statusoknak *Londonba* kü detett követje, *Dec.* 4. ikén ismét konferentziát tartott hertzeg *Portland* kabinet minis-terrel, bizonyossan még sem tudatik miben foglalatostkodjanak. Közönségessen azt beszéllik, hogy oly fel tétellel kötelezi magát a' *Hollandiai* respublika a' hadakozásnak folytatására, hogyha mind pénzt, mind segítő sereget elegendőt adánd *Nagy Britannia*. Néhány *Londoni* kaffé házakban azt beszélgetik a' vendégek, hogy a' *Britanniai* seregeknek Generalissimussává fog a' *Yorki* hertzeg tétetetni. Azt is sugdossák egymás fü- lébe, hogy *Normándiában* és *Kis Britanniában*, titkon verbuálnak az *Anglusok* számára. Az *Angliai* Admirálitás, az az, a' tengeri dolgokra ügyelő collegium most leg inkább abban foglalatostkodik, hogy elegendő bátorságot szerezhessen a' *Britanniai* kereskedő hajóknak, a' mellyek közül igen sokat el fogtak a' *Frantzia* rabló hajók.

A' Britanniai statusnak számára 18 millió, egy idegen fejedelemnek pedig 6 millió font sterlinget negocéróz, az az, vezzen költsön fel *Pith* minister.

A' *Wallisi* hertzeg mátkájának, a' *Brunsvigiai* hertzeg asznonyának *Londonba* lejendő vitezésére, egy kis flottátska készitetett, a' melly egy 50 ágyús hajóból, két vadász hajóból, négy fregattából és enynéhány schalupból áll. — A' hertzeg *Alfszony*, az *Albis* folyvizében fog hajóra ülni, minden más tengeri utak el lévén a' *Frantziák* által záratattva. Kisérői között leszen *Doctor Blane* is, az *Angliai* flottának protomedicusa.

Frantzia Ország.

A' *Jakobinusi* gonfz társaság hasonló a' mérges kigyóhoz, mellynek bator a' farka és dereka meg sértessék és el vagattassék is fejétől, még is mind addig meg nem szün henne az élet és elevenség, valameddig a' feje öszve nem töretik. Így ámbár a' nép előtt való kedvességeket és tekinteteket el vesztették légyen is a' *Jakobinusok*, bátor már most hasonlok legyenek a' szekérben lévő ötödik kerékhez, még is mindazáltal meg nem szünnek farkaikat tsavargatni, és a' hol módot kaphatnak, mérgeket másokba önteni. Minthogy már most minden jó érzékenységgel bíró, és betsülletének örülő *Frantzia* kerüli a' velek való társalkodást, irtódzik még tsak a' nevezeteknek hallásától is, tehát a' népnek seprejét, holmi alávaló és korhely embereket és mester legényeket ingerlenek a' *Convent* ellen, az ilyen szörű emberek pedig leg gonoszabbak szoktak lenni. — *Dec. 12-ikén* igen siető, és fontos dolgok véget öszve hivattatván a' *Commiték*, *Legendre* a' *Conventnek* mostani előülője eleikbe találta öszve gyűjtéseknek okát. Mintegy 6000 mester legények akarnak, *úgymond*, a' *Convent* gátorja eleibe jönni, hanem meg előzte őket a' közönséges bátorságra

ügyelő Commissió, és három tagokat küldven maga kebeléből hozzájok, arra vette őket, hogy deputatió által terjesszék kívánságokat, és szükségeket a' Convent eleibe, külömben nem reményli, hogy gonosz fel tételből akarnának a' nemzet képviselői előtt meg jelenni, melly tselekedetét *Legendrenck* helybe hagyta, és meg ditsírte a' Convent.

Ezek a' zenebonáskodó emberek töbnire mindnyajan fegyvermivesek vóltanak, kiknek értésére esvén, hogy szolgálattyobkói el fogóának borsattatni, keményen zúgolódtak, és ha szépen nem bánt vólna velek a' Convent, nem kis lármát indítottak vólna, kiváltképen a' jelenvaló időben, a' midőn sem idegen országokra vándorlani menni, sem munkát találni nem lehet. — A' Convent eleibe ment küldötjeiknek azt válaszolta az előülő, hogy árendába fogna ennekutánna a' fegyver készítés adattatni, a' ki tehát közülök napi bérért dolgozni nem akar, mennyen batalionnyához, lészzen ottan mint katonának kenyere. — Köteles ugyan a' haza maga fiainak kenyeret adni, de nem köteles érettek a' hazának jövedelmét és kincsét el tékozlani — eddig 15 livrában került egy bajonette, most pedig égygyért tsak 5 livrát kívánnak az árendások.

Dec. 16 ikán tartatott ülésben arról tudosította a' köz Jóra ügyelő Commissió a' Conventet, hogy nem szükség több ifjúságot táborba küldeni, hogy a' nyavalyaikból ki gyógyúltak, és azok a' kik még a' többiektől hatra maradtak, az ármádiákhoz fogóának menni.

Dec. 10 ikén mondatott ki a' Nantesi kegyetlen gyilkos *Carriere* ellen a' halálos sententzia, és meg azon nap, dél után 4 órakor, két gonosz társaival, u. m. *Grandmaison* és *Pinard* gyilkosokkal égyütt, a' guillotine vasa el mettzette életeknek fonalát. Utolsó izavai is azok vóltak, hogy ő ártatlanúl hal meg, és hogy egész életében a'

Fr. respublika boldogságát kereste, és munkálódta.

Valamint több illyetén alkalmatossággal, úgy *Carriere* guilotiníroztatásának szemlélésére is nagy sokaság gyűlött öszve, 's fejének tesztől lett el választatása után ekként kiáltott: *Éllyen a' republika! éllyen a' Convent!* — *Carrierevel* együtt még 26-an győzetteitek meg a' Nantesi revolutionális széknek tagjai közül arról, hogy öksok ártatlan embert végeztetnenek legyen ki e' világból, és hogy sok tolvajságot, és erőszakos-ságot gyakorlattanak legyen; de mivel ki nem sult ellenek, hogy ök contrerevolutionális feltételből miveltek volna azt, szabadon botsátattak a' Párisi revolutionale forum által. E' miatt felettebb nagy zúgás, morgás, és béketelenség támadt Párisban, és magában a' Conventben is: hái *úgy mondanak*, szabadon kell e' azért a' gyilkosokat, és tolvajokat botsátani, hogy ök azt nem contrerevolutionális szándékból miveltek? mellyhez képest mindjárt következő végzéseket hozott a' N. Gyűlés: 1) hogy azon szabadon botsátatott 26 ember leg ottan fogattasson meg — 2) hogy a' törvénytévő, és po gari jó rendre vigyázó com-miték harmad nap alatt tudosítsák a' Conventet azon illet tételről — 3) hogy a' revolutionale forumnak mostani tagjai helyett mások választassanak — 4) hogy a' *Robespierre* tyrannismusa alatt vólt közönséges vadoló, az az, revolutionális fiscalis *Thionvilli Fouquier* pérének folytatása az alatt szakadjon félbe.

Sokan olly vélekedésben valának Párisban, hogy azok a' nemzeti kép viselők, a' kik *Robespierre* uralkodása miatt meg fogattattak, de már most ártatlanoknak lenni találtatvan, előbbi szabadtságokba helyheztettek, a' Conventbe újobban bé fognak vétettetni; de épen másként történt a' dolog. — *Dovay Merlin* következő decretumot terjesztett a' Convent eleibe a' köz jóra, bátorságra, és törvény hozásra ügyelő commis-

sióknak képében. Azok közül, a' kik ellen vádoló dekretum hozattatott, és a' kiket akarkinek is szabad lett volna meg ölni, egyetlen egy se vétetődjön fel a' Conventbe, mindazáltal szabadúllyanak fel a' törvénybe való idezésnek terhe alól. — Ezt a' decretumot is helybe hagyta a' Convent, minekutánna az e' miatt támadott kiáltás és egymással való vetélkedés meg szűnt volna. *Saladin, Legendre és Thallien* így okoskodtak: Hogyha haza áruóknak lenni találtattak, guillotinírozottassanak meg; hogyha pedig ártatlanok, kötellességünkben áll őket közinkbe bé venni s. a' t. Ezen alkalmatossággal *Payn Tamás* is, a' ki az emberiség jussairól írott munkája által, magát egész Európa előtt esméretesse tette, ki bocsattatott a' fogságból.

Lengyel Ország.

Inter duos litigantes tertius gaudet heres, a' két peres fél közt a' harmadiké szokott a' nyereség lenni. Ezen deák példabeszédnek igazságát, két időnkben esett történet bizonyította, egyik *Krimióknak*, a' másik *Kurlandiának* állapotja — mind a' kettőben kié volt a' nyereség? az Orosz birodalomé. A' Krimiai *Khán*, az az fejedelem ennekelőtte a' Török birodalom vasallusa volt, és mindenkor, a' midőn a' szükség kívánta, tartozott számos hadi sereggel a' fényes portát segíteni. — A' *Gingis-Kán* törzsökéből származott *Krimiai Khánok*, egyúzersmind Kalifái, az az, fő papjai voltanak azon tartománybeli mahometanus lakóknak, és a' vallást néző dolgokban telylyességgel semmit nem függöttek a' Török Császároktól. — A' Konstantzinápolyi *Mufti* az az, fő pap, *Krimióra* is ki akarván hatalmát terjeszteni, 1771-ik esztendőben a' *Divánt*, az az a' Török ministeriumot fel ingerette az akkori *Khán Sahik Gue-ray* ellen, és ki akarta őtet méltóságából külsőbölteni. E' miatt hasonlós támadván a' nevezett

Krimiai Khán, a' Mufti, a' Diván és Török Császár közt, ezeknek meg bosszulására, a'maz egész Krimiával együtt az Orosz Császárné általma alá adta önnön magát, melly miatt a' Török és Orosz Birodalom közt véres hadakozás támadván, nemcsak semmit nem nyertek a' fel peresek, u. m. a' mufti, a' diván, és a' fenyves porta, hanem ennekfelette 1778 ban minden Krimiához való jussaikat is elvesztették.

Hasonló módon történt a' dolog a' jelenvaló időben *Kurlandiával*. Ez a' hertzezség enneke-lötte *Litlandiával* együtt, a' Teutonicus, az az, Német vitézi rendhez tartozott, de mivel szüntelen való nyughatatlanság és szorongatások közt vólt a' vad és zsákmányozásra járt Russusok miatt, a' nevezett vitézi rendnek nagy mestere *Kettler Gothárd*, *Litlandiát*, Lengyel Országok által adta magát pedig 1561 ik esztendőben, *Zsigmond August* Lengyel király általma alá vetvén, *Kurlandiának* és *Semgalliának* világi fejedelmévé tétette, 's azóltatól fogva, minden ő utánna következett *Kurlandia* hertzegek a' Lengyel republikának védelmezése alatt vóltanak, és hol több hol kevesebb szerentsével éltenek.

A' múlt esztendei Lengyel insurrecciónnak alkalmatosságával *Kurlandiának* lakosai is sokféle viszontagságokkal küzködvén, és gyakorta nyomorgattatván a' zabolátlan insurgensek által, a' kik vele képen nem úgy bántak, mint szomszéd barátjaikkal, hanem mint leg nagyobb ellenségeikkel, *Kosciuskónak* fogságba lett esése után, szemeiket fel nyitották, 's illyeténképen okoskodtanak: „Vége van Lengyel Ország előbbi tekéntetének, vége ditsőségének, vége erejének és hatalmának, mi már most sem elegendő védelmet, sem tsendes lakást, sem semmi polgári boldogságot tölle nem reménylhetünk — határosok vagyunk *Muszka Orzággal*, 's úgy szólván, most is inkább ettől, mint amattól függünk, inkább en-

nek mint amannak kell engedelmeskednünk, és hájónan gondolkozunk több, szerentsét is várhatunk ettől mint amattól. — Nosza tehát mondjunk fel a' Lengyel védelemnek, 's vessük magunkat nem kényszerítésből, hanem míg még ideje vagy on, önként az Orosz Birodalom sokat jelentő 6ltalma, és mindenfelől gyözödelmeskedő hatalma alá, ettől várhatjuk polgári boldogságunkat, ettől honnyai szerentsénket.

Ilyenformán okoskodván a' Kurlandiá nemes és polgári rendek, ki nyilathoztatták gondolataikat a' hertzegnek, és eleibe terjesztvén, hogy a' Warsoviai új constitutió által az ő régi constitutiójok is fel forgattatott, és az utolsó insurrectió alatt nemhogy védelmeztek, sőt pusztították és haborgatták legyen őket a' Lengyelek, következő pontoknak tellyesítésére kérték ötet: 1. hogy a' Lengyel Országi protectióról, az az, védelemről, attól való függésről, és minden velek való egygyességről le mondhassanak, és ezen tselekedeteket annak okaival egyetemben e' világ eleibe terjeszthessék. — 2. Követeket küldhessenek Petersburgba, és örökössen az Orosz Császárné védelmezése alá adhassák magokat, 's kérjek meg ő Császári Felségét— a. hogy a' mostan uralkodó hertzeget, familiájával és maradékaival együtt, nemkülömben a' nemességet és minden lakosokat hagygya meg előbbi közönséges és magános jussaikban, szabadtságokban, privilegiumaikban, törvényeikben, szokásaikban, és mind belső, mind külső ellenségeiktől védelmezze őket. — b. Fizettesse meg nekik a' Lengyelek által, az utolsó insurrectio alatt okoztatott károkat, és adattassa velek vissza, a' régibb idökben töllök erőszakosan el vett földjeiket. — c. Engedje meg ő Felsége, hogy a' magános és közönséges pereknek utolsó meg határoztatásokra egy olly fő törvény széket allithassanak fel, a' melly a' Kurlándiai törvények és szokások szerént, minden az arra vitetendő pereket meg vizsgálhassa, 's el végez-

hesse. — d. Ez a' törvény szék egy előülőből és 6 tanácsos férfiakból állyon; az előűöt maga ő Császári Felsége válassza a' Kurlandiai fő és tehetős nemesek között, a' Tabla birakat, avagy Tanácsosakat pedig azok közül válassza ki, a' kiket a' hertzeg és a' nemesség candidálni fognak. A' hertzeg hatot, a' nemesség is hatot candidálhasson, és mind ezek, mind amazok között hármat hármat nevezzen ki ő Felség s. a' t. *Finis Poloniae!* vége vagyon Lengye Országának! E' vala első szava Kosciuskónak, minekutanna az Oroszok által el fogattatott volna.

Béts.

Ezen Cs. K. lakó városban, és az ehez tartozó külső városokban, az el múlt 1794 ik élfztendőben, 15051 ember bujdosott ki e' világból, a' kik közt 3561 férfiak, 2651 alzfzonyok, 4549 férfi és 4290 leány gyermekek voltak. Ezek között 1643 száraz nyavalyában; 150 himlőben; 1590 tüdő rothadásban; 1018 gyúladó hidegben; 527 rothasztó hidegben; 526 guta ütésben; 309 epe sáros hidegben; 44 szerentsétlen történetekből, 3 pedig a' vízbe való esés által végzette el életet.

D. D. S.